

37:1

På en fastighet, som var ansluten till allmän va-anläggning men som till viss del låg utanför verksamhetsområdet för denna anläggning, hade en tillbyggnad skett på mark som låg utanför verksamhetsområdet. Va-nämnden ansågs behörig att pröva tvist om tilläggsavgift för denna tillbyggnad.

H.A. Möbel Aktiebolag (bolaget) äger bl.a. industrifastigheten V 5 i f d Hästveda, numera Hässleholms kommun. Fastigheten är ansluten till den allmänna va-anläggningen men ligger endast till viss del inom det av kommunen fastställda verksamhetsområdet för anläggningen. Hästveda kommun uppgick i Hässleholms kommun den 1 januari 1974.

Bolaget fick den 20 januari 1987 byggnadslov för en tillbyggnad på fastigheten. Byggnaden är uppvärmd och används som lagerutrymme och för produktion av madrasser. Den är inte faktiskt ansluten till ren- och spillvatten utan endast till dagvatten (tak och äldre golvbrunnar).

I anledning av tillbyggnaden påfördes bolaget en avgift för tillkommande våningsyta med 21 200 kronor. Kommunen yrkade förpliktande för bolaget att utge avgiftsbeloppet jämte ränta.

Bolaget bestred yrkandet men vitsordade storleken av belopp och ränta. Som grund för bestridandet anförde bolaget att tillbyggnaden låg på mark utanför verksamhetsområdet, varför kommunen inte enligt va-lagen hade rätt att påföra avgiften.

I målet var ostridigt att V 5 till ungefär halva sin areal låg utanför det av kommunen fastställda verksamhetsområdet för den allmänna va-anläggningen. Gränsen gick i den tidigare banvallen. Den del som var norr om banvallen ingick i verksamhetsområdet men inte delen söder därom. Tillbyggnaden låg utanför verksamhetsområdet på fastighetens sydvästra del och på mark som ingått i H 5:16.

Kommunen anförde som grund för att utfå tilläggsavgiften: Avgiften är bestämd enligt taxan § 5 mom 1 b, mom 2 b och mom 4, enligt vilka bestämmelser kommunen har rätt att utta avgift för tillbyggnad. Tillbyggnaden skall betraktas som om den låg inom verksamhetsområdet och ses som ett tillbehör till bolagets anläggning i övrigt vilken ingår i verksamhetsområdet. Hela fastigheten bör betraktas som ett abonnemang. Skälet till att den formella gränsen går där den går i dag är bolagets underlåtenhet att söka lagfart på förvärvade områden.

Kommunen kommer inom en nära framtid att ändra gränsen för verksamhetsområdet så att det innefattar tillbyggnaden. Rutinerna för bestämmandet av verksamhetsområdets omfattning är att vid utbyggnad av hela bostadsområden samtliga fastigheter direkt tas in i området medan vid fastighetsregleringar uppgifter härom samlas in och sparas för att ligga till grund för en vart tredje år utförd revidering av området. Området har senast reviderats den 3 april 1985. Rapporten om fastighetsregleringen avseende V 5 inkom till kommunen under 1986 och om gällande rutiner följts hade en revidering skett 1988 och hela fastigheten intagits i verksamhetsområdet. Kommunen har dock velat avvakta utgången i målet. Om bolaget sökt lagfart och fastighetsbildning i anledning av tidigare förvärv hade gatukontoret fått underlag för en utvidgning av verksamhetsområdet innebärande att även marken för tillbyggnaden kommit inom området.

Bolaget anförde: Enär tillbyggnaden ligger på den del av fastigheten som inte omfattas av verksamhetsområdet saknar kommunen rätt att påföra bolaget avgift enligt taxa. Taxan gäller inte utanför verksamhetsområdet. Det är riktigt att lagfart inte kom att sökas på 1971 års fång, inte heller fastighetsbildning. Denna underlåtenhet kan dock inte läggas bolaget till last och har i vart fall inte medfört någon rättsverkan av betydelse för bedömningen av dess skyldighet att betala tilläggsavgiften. Det vitsordas att kommunen reviderar verksamhetsområdet vart tredje år och att man avser att senare ta in marken för tillbyggnad i detta. En revidering kan dock inte få retroaktiv verkan så att kommunen först har rätt att debitera avgift och därefter så att säga legalisera debiteringen i efterhand. Området utvidgas ju inte automatiskt utan gränserna bestäms av kommunen. Något hinder har för övrigt inte förelegat under årens lopp att utvidga området. Kommunen kan inte heller med hänvisning till något slags allmän rättviseidé få debitera avgift när det saknas lag- och taxestöd. Lagtexten är entydig: antingen ligger fastighet inom verksamhetsområdet och då har kommunen den behörighet och befogenhet va-lagen ger eller så ligger den utanför området och då saknar kommunen denna behörighet och befogenhet. Något utrymme för lagtolkning finns inte men om så skulle vara skall tolkningen ske restriktivt.

Va-nämnden yttrade:

Enligt 4 § va-lagen är allmän va-anläggnings verksamhetsområde det område inom vilket vattenförsörjning och avlopp har ordnats eller skall ordnas genom

anläggningen. Det åligger enligt 2 § va-lagen kommunen att tillse att anläggning kommer till stånd när hälsoskyddet så kräver.

Verksamhetsområdet skall vara fastställt till sina gränser. Enligt 5 § va-lagen bestämmer huvudmannen för den allmänna anläggningen verksamhetsområdet och huvudmannen skall enligt 7 § samma lag meddela länsstyrelsen vad som bestämts om området.

Det är alltså huvudmannens (kommunens) skyldighet att där så erfordras utvidga verksamhetsområdet. Kommunen kan därför inte – som görs gällande i det här målet – fria sig från den skyldigheten genom att åberopa försummelse från fastighetsägarens sida. Den allmänna anläggningen betjänar ju också den del av fastigheten som ligger utanför verksamhetsområdet.

Det är ostridigt mellan parterna att den tillbyggnad, som kommunen krävt avgift för, ännu inte intagits i det av kommunen fastställda verksamhetsområdet. Frågan är då vad detta innebär för kommunens rätt att med stöd av va-lagen utfå avgiften.

Nu nämnda fråga har – såvitt är av betydelse i det här målet – prövats dels av Högsta domstolen i ett beslut den 10 november 1982, nr SÖ 2627 (NJA 1982 notis C 103), dels av Vattenöverdomstolen i ett beslut den 25 juni 1986, nr SÖVa 1.

I det förstnämnda fallet var omständigheterna följande. Orust kommun hade anslutit en fastighet till anläggningen och krävt fastighetsägaren på anslutningsavgift enligt taxan. Fastighetsägaren, som inte bestred avgiftsskyldighet, yrkade vid Va-nämnden att avgiften bestämdes till lägre belopp. Va-nämnden konstaterade att fastigheten låg utanför verksamhetsområdet och avvisade ansökningsen på den grunden att tvisten således inte gällde sådan fråga som nämnden enligt 37 § va-lagen fick pröva. Efter överklagande av fastighetsägaren fastställde Vattenöverdomstolen beslutet. Högsta domstolen uttalade: Fastigheten ligger i ett område inom vilket vattenförsörjning och avlopp skulle ordnas och till stor del redan faktiskt hade ordnats genom en utbyggnad av va-anläggningen. I denna del hade anläggningen övertagits av kommunen redan i slutet av 1979. Anledningen till att kommunen inte redan då bestämde att verksamhetsområdet skulle utvidgas var att tekniska fel förekom. Kommunen har anslutit fastigheten till anläggningen och krävt fastighetsägaren på anslutningsavgift enligt fastställd taxa. Fastighetsägaren har inte bestritt skyldighet att betala anslutningsavgift men har hos Va-nämnden yrkat att avgiften bestäms till lägre taxebelopp. På grund av det anförda bör – oavsett att sådant beslut om utvidgning av verksamhetsområdet som avses i 5 § va-lagen ännu inte förelåg – det rättsförhållande som uppkommit mellan kommunen och fastighetsägaren, enligt grun-

derna för 37 § va-lagen, anses tillhöra Va-nämndens prövning såvitt avser frågor som anges i sistnämnda lagrum. I enlighet härmed och då tvisten rör sådan fråga bör tvisten prövas av Va-nämnden.

Högsta domstolen undanröjde Vattenöverdomstolens och Va-nämndens beslut och visade målet åter till Va-nämnden. En ledamot var skiljaktig och fastställde det slut vartill Vattenöverdomstolen kommit.

I det senare fallet var omständigheterna följande. Nyköpings kommun hade anslutit en fastighet till anläggningen och krävt fastighetsägaren på anslutningsavgift enligt taxan. Fastighetsägaren, som inte bestred avgiftsskyldighet, yrkade vid Va-nämnden att avgiften bestämdes till lägre belopp. Va-nämnden avvisade ansökningen på samma grund som i det tidigare målet. Efter överklagande av fastighetsägaren uttalade Vattenöverdomstolen, vars avgörande helt bygger på HD:s beslut: Fastigheten ligger i ett område där vattenförsörjning och avlopp till en del ordnats genom en utbyggnad av den allmänna va-anläggningen. Verksamhetsområdet gränsar till fastigheten. Kommunen har för avsikt att utvidga verksamhetsområdet till att omfatta bl.a. denna fastighet först sedan området detaljplanelagts. Kommunen har anslutit fastigheten till anläggningen och krävt fastighetsägaren på anslutningsavgift enligt fastställd taxa. Fastighetsägaren har inte bestritt skyldighet att betala anslutningsavgift men har hos Va-nämnden yrkat att avgiften bestäms till lägre belopp. Med hänsyn till dessa omständigheter bör i enlighet med avgörandet i rättsfallet NJA 1982 notis C 103 det rättsförhållande som uppkommit mellan kommunen och fastighetsägaren anses tillhöra Va-nämndens prövning såvitt avser frågor som anges i 37 § va-lagen. Under sådana omständigheter och då tvisten rör en sådan fråga skall Va-nämndens beslut undanröjas och målet visas åter till Va-nämnden.

Som framgår av besluten innebär dessa inte att Va-nämnden kan utvidga verksamhetsområdet utan endast att nämnden ändå är behörig att pröva tvisten. Vidare kan Va-nämnden pröva fråga om tolkningen av huvudmannens beslut rörande verksamhetsområdets omfattning, se föredragande departementschefens uttalande i prop. 1970:118 s 119. En sådan fråga är dock inte aktuell här. Avgörandena i Högsta domstolen och i Vattenöverdomstolen visar att verksamhetsområdets utsträckning inte har den va-rättsliga betydelse som väl ursprungligen var avsett. Va-nämnden erinrar om departementschefens uttalande i nämnda prop. s 130 "att det med hänsyn till de viktiga rättsverkningar som är förenade med verksamhetsområdets avgränsning måste anses angeläget att klarhet råder härom". De aktuella avgörandena synes inte helt förenligt med detta uttalande. Å andra sidan kan praktiska skäl tala för den lösning domstolarna valt.

I det här målet är omständigheterna följande. Bolaget har sedan tidigare ett etablerat va-rättsligt förhållande till kommunen. Dess aktuella fastighetsinnehav är numera ombildat till en enda registerfastighet, V 5. Verksamhetsområdets gräns (= den gamla banvallen) delar fastigheten i två ungefär lika stora delar, den norra inom och den södra utom verksamhetsområdet. Bebyggelsen finns på ömse sidor om gränsen, om än till större delen norr därom. Kommunen avser att ta in den resterande delen av fastigheten i verksamhetsområdet men vill avvakta utgången i målet. Bolaget har vitsordat denna avsikt.

Bland skälen för Högsta domstolens avgörande ingår att fastighetsägaren inte bestritt att betala avgiften men hos Va-nämnden – alltså som sökande – yrkat att avgiften bestäms till lägre belopp. I det här fallet bestrider fastighetsägaren betalningsskyldighet och har ställningen som motpart i målet. Det är svårt att veta vilken betydelse domstolen tillmätt sitt uttalande. Den slutsatsen kan dock knappast dras att utgången blivit den motsatta om i stället nu nämnda omständigheter i va-nämndsmålet förelegat. Oavsett emellertid hur härmed förhåller sig gör Va-nämnden nedanstående bedömning.

Vid en jämförelse av omständigheterna i övrigt i det här målet med dem som redovisats i Högsta domstolens och Vattenöverdomstolens beslut och med beaktande särskilt av att vad som ligger utanför verksamhetsområdet är del av en och samma registerfastighet finner Va-nämnden att även det nu aktuella rättsförhållandet bör prövas av nämnden. Tvisten rör också sådan fråga som anges i 37 § va-lagen.

Under hänvisning till det anförda och då debiteringen är taxeenlig skall kommunens yrkande om utfående av avgiften bifallas. Om belopp och ränta är inte tvist.

Va-nämnden förpliktade bolaget att betala tilläggsavgift 21 200 kronor jämte ränta.

Beslut: 1989-06-29, BVa 51

Mål nr: Va 90/88

Bolaget överklagade och yrkade att Vattenöverdomstolen skulle ogilla kommunens talan.

Kommunen bestred ändring.

Vattenöverdomstolen yttrade:

Bolaget har i Vattenöverdomstolen anfört att dess talan enbart grundas på att tillbyggnaden i fråga ligger utanför va-anläggningens verksamhetsområde och att kommunen därför saknar rätt enligt va-lagen att påföra tilläggsavgiften.

Vattenöverdomstolen delar Va-nämndens bedömning såväl i fråga om nämndens behörighet som i fråga om bolagets skyldighet att betala tilläggsavgift. Va-nämndens avgörande skall därför fastställas.

Vattenöverdomstolen fastställde Va-nämndens beslut.

Dom 1989-11-30, DTVa 22

Mål nr: TVa 839/89